

БЕЛЕЖИТИ КРИТИЦИКРИТИКА**Георгъ Брандесъ**

Георгъ Морисъ Брандесъ (1842—1927), синъ на малката Дания, е твърде известенъ литературенъ критикъ, чиито трудове сж преведени на почти всички европейски езици.

Привърженикъ на политическия, философски и литературенъ радикализъмъ, неговиятъ лозунгъ за литературата е, че тя трѣбва да си постави опредѣленіе, логически задачи, непосредствено допиращи се до живота.

Брандесъ достигна всемирна слава, защото неговитѣ литературно-критични трудове и статии, пълни съ огънь, блѣсъкъ и тактъ, проникнати съ тънко художествено чувство, завладяватъ читателя и защото неговитѣ критични студии представляватъ едновременно и наука, и изкуство. И съ право Уйлкенсъ бележи: „Такъвъ родъ критика се явява отчасти наука, понеже, макаръ тя въ силата на своитѣ основни свойства да попада въ опасностъ отъ субективния тонъ, въ нея вече има нѣщо особено да бжде контролирано — отчасти изкуство, понеже никаква наука не може да намѣри ключа на обяснение на оригиналнитѣ, самобитнитѣ, чуднитѣ проявления на сложния човѣшки умъ; тая психологично-естетическа наука изисква щастливото съединение на психологъ, критикъ и поетъ въ едно лице“. И наистина, Брандесъ въ своитѣ трудове е колкото критикъ, толкова и художникъ, създалъ свой критически и художественъ езикъ.

Трудоветѣ му на критикъ-литераторъ могатъ да се разпредѣлятъ така: 1) характеристики на поети, белетристи и обществени деятели, както на Скандинавскитѣ, тъй и на Европейскитѣ автори и изследване на трудоветѣ имъ; 2) най-главни течения въ литературата на 19 в. като обхваща редъ обширни монографии 3) „Европейски страни“ — очерки, резултатъ на пжтешествията му изъ Европа; 4) философски изследвания; 5) поетически произведения — най-често драматически.

Брандесъ рисува блестящи характеристики на Ибсенъ, Байронъ, Шекспиръ, Милъ, Тенъ, Ласалъ, Дизраели и мн. др. Нѣкои характеристики сж кратки, предаващи сжщността на разглеждания авторъ или творба, а нѣкои представляватъ дълбоки и дълги изследвания-напримѣръ монографиитѣ за Шекспиръ, Дизраели и др.

Като критикъ, Брандесъ разглежда автора естетически и психологически, старае се да го разбере като художникъ и като човѣкъ. Характеризирайки нѣкой писателъ, той го съпоставя съ духа на времето, съ идейнитѣ течения и литературни движения на дадена епоха, после разглежда отношението на автора къмъ сюжета на творбата и обуславя особеноститѣ на неговата художествена форма. По тоя начинъ Георгъ Брандесъ ни е далъ великолепно критики съ широкъ художественъ замахъ.

Съзнавайки, че литературната слава на Скандинавскитѣ държави носи почти всѣкога мѣстенъ характеръ, той се заема да запознае останалата частъ на Европа съ по-голямтѣ скандинавски художници, а отъ друга страна запознава последнитѣ съ новитѣ идеи и прогресивни движения въ европейската литература, като става защитникъ на реалистичното направление и въвежда въ изследването на литературнитѣ явления психолого-критическия методъ, замислуванъ отъ Ип. Тена и Сентъ-Бьова, но прерабо-

Пѣсни за родината

Стихове отъ П. Пѣевъ

Чета често стихове, но нека си призная, че рѣдко съмъ се възхищавалъ при четенето на такива отъ редъ години насамъ. Обаче стихосбирката на Пааийотъ Пѣевъ—Петроний четохъ на единъ дѣхъ, възхищавахъ се и се радвахъ, че можахъ да открия такива бисерчета въ нашата съвременна поезия, която се развива конвулсивно въ това неспокойно и изключително време, радвахъ се, че единъ така младъ човѣкъ мога съ чиста съвѣсть и съ радостъ да на-рече поетъ.

Тръгналъ по пжтя на реалистичната поезия, П. Пѣевъ ни е далъ изключително съвременни и издържани стихотворения, които показватъ размахъ на творческия духъ на поетъ, като чели съ минало.

Въ формално отношение стихотворенията сж великолепни, съ богата рима и лирическиятъ елементъ често отстъпва на силно драматичнитѣ изживявания. Тукъ тамъ се чувствуватъ, обаче, все пакъ мѣста на недостатъци, които младиятъ поетъ би могълъ да поправи, ако се бѣше придържалъ по-педантично къмъ класическата форма на стиха.

Социалниятъ елементъ въ стиховетѣ, особено въ „Бунтовни пѣсни“ е силно подчертанъ, но той е така естествено и творчески предаденъ, че прави честь на младия поетъ. Така силно и непринудено звучатъ стиховетѣ, въ които поетътъ ни рисува нашата социална действителностъ, че човѣкъ дълго остава подъ тѣхното впечатление. Знаменитъ е на-примѣръ куплетътъ:

И днесъ фабричнитѣ комини
забълваха кълба отъ димъ,
запѣха пакъ студентитѣ машини,
а ний безъ работа стоимъ.

или като:

Азъ нѣма да пѣя за своитѣ неволи,
за бедното мое легло,
а високо ще викна за братята голи,
ще пѣя химнъ на народно тегло.

Въ нѣкои отъ стихотворенията П. Пѣевъ се явява виденъ представителъ на поезията за селото, особено въ „Посвѣщение“.

Правятъ впечатление и четиритѣ пѣсни въ цикла „Самодивски сонети“ и нека се изразя съ думитѣ на г-нъ Ат. Стаматовъ отъ предговора, „по

тень съобразно съ изискванията на критическия му умъ и богатата му художествена култура.

По-важни отъ критичнитѣ му трудове сж следнитѣ: „Естетически студии“, излѣзли въ 1868 год.; „Критики и портрети“ (1870), „Френската естетика въ наши дни“ (1870), „За главнитѣ течения въ литературата на 19 вѣкъ (1882), „Датски поети“ (1878), „Фердинандъ Ласалъ“ (1881), „Бергсонъ и Ибсенъ“ (1882), като е писалъ при това и много статии и драми.

Много начетенъ, съ силенъ умъ, пишейки трудоветѣ си въ популярна, леко-занимателна форма и съ художественъ замахъ, Георгъ Брандесъ си създаде огромна слава на литературенъ критикъ, до каквата дори писатели отъ европейска известностъ едва сж могли да стигнатъ.

Иванъ Диневъ